

Eskişehir Meslek Yüksekokulu Öğrenci Stajları Üzerine Bir Araştırma: Turizm - Otelcilik ile Diğer Programların Karşılaştırılması

Dr. Meryem AKOĞLAN KOZAK

Anadolu Üniversitesi Eskişehir Meslek Yüksekokulu

ÖZ

Öğrencilerin, ileride çalışacakları ve ilgili oldukları sektöre ait bilgi ve becerileri artırmada önemli olan zorunlu yaz stajına ait algılamalarının belirlenmesine yönelik yürütülen bu çalışma Eskişehir Meslek Yüksekokulu'nda 1998 - 1999 öğretim yılı itibariyle eğitim gören öğrenciler kapsamında gerçekleştirilmiştir. Araştırma ile ilgili verilerin toplanmasında staj değerlendirme formundaki bilgilerden yararlanılmıştır. Toplanan bu bilgilerin değerlendirilmesinde ise, frekans, yüzde ve F test istatistiği kullanılmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda, farklı bölümlerde eğitim gören öğrencilerin stajlarla ilgili farklı algılamalara sahip oldukları; ancak, staj eğitimini yüksek bir kabul oranı ile yararlı buldukları yolunda bulgulara ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Eğitim-Öğretim, Stajlar, Stajların Etkinliği, Eskişehir Meslek Yüksekokulu, Türkiye

GİRİŞ

Günümüz eğitim programlarının hazırlanmasında, bireylerin toplumun ihtiyaçları doğrultusunda fiziksel, zihinsel ve duygusal yönlerden eğitimlerinin yanında, kazanılan bilgi ve becerilerin hayata geçirilmesinin kolaylığına da dikkat edilmektedir (Baloglu 1995). Meslek yüksekokulları eğitim ve öğretim programlarında da belirlenen bu hedeflerin gerçekleşmesi esas alınır. Ancak, bu hedefler yanında, bireylerin kısa sürede ilgili sektöre kazandırılması da amaçlanır. Öğrencilerin kısa yoldan mesleğe kazandırılmasında ise, okulların müfredat programlarındaki mesleki uygulama derslerinin ve stajların önemli bir yeri vardır. Çünkü staj; "kişinin mesleki bilgisini artırmak için bir kurumun bir ya da birçok bölümünde çalışarak geçirdiği dönem" (T.D.K. 1994) olarak tanımlanmakta ve kişinin eğitim aldığı sektöre hazırlanmasında önemli bir aşama olarak kabul edilmektedir.

Bu tanıma bağlı olarak, öğrencilerin sektörle ilgili bilgi ve becerilerinin artırılmasında, çalışacakları iş ortamının tanıtımında, meslekle ilgili davranışların öğrenilmesinde ve mesleki uyumu-

mun kısa sürede sağlamasında başarılı bir staj döneminin önemli olduğu sonucuna varılabilir (Naisbitt 1982, Orhaner 1997).

Bu nedenle, meslek yüksekokullarındaki eğitimin amacına ulaşması için ders programlarında staj ve uygulamalara teorik dersler kadar önem verilmesi gerekmektedir (Anatolia 1996). Bu ihtiyacı gören İstanbul Sanayi Odası 1997 yılından bu yana meslek yüksekokulları arasında belli ölçülerde müfredat ve staj standardı geliştirmek, mezunları izlemek, stajların kalitesini artırmak ve yüksekokulları arasında bir koordinasyon sağlamak üzere EDE (Endüstriye Dayalı Eğitim projesi başlatmıştır (ISOV 1997). Görüldüğü gibi stajlar, son yıllarda, okul idarelerinin ve birçok araştırmacının (Üstüner 1996, Sezgin 1994, Çetin 1994, Orhaner 1997 Çakır 1998, Alemdar 1992, Özkan 1992, Buluç 1992) ilgi odağı olduğu kadar, ilgili sanayi odalarının da üzerinde durduğu önemli konular arasında yer almaya başlamıştır.

Eskişehir Meslek Yüksekokulu stajları ile ilgili 1996-97 öğretim dönemi kapsamında daha önce başka bir araştırma yapılmıştır (Akoğlan

1997). Ancak, bahsedilen bu çalışmada araştırmacı, stajları bölümler itibariyle, bazı demografik faktörler ve stajda uygulanan başarı kriterlerine göre incelemiştir. Bu çalışmada ise, 1997-98 öğretim dönemi itibariyle stajlarını tamamlayan öğrencilerin stajla ilgili algılamalarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. İlgili sektörde yapılan stajların mesleki eğitimdeki önemi gözönüne alındığında, konunun farklı boyutlarda incelenmesi, staj eğitiminin nasıl yapılacağına belirlenmesi, staj sorunlarının asgariye indirilmesi ve ilgili literatüre katkı vermesi açısından yararlı görülmektedir.

ESKİŞEHİR MESLEK YÜKSEKOKULU'NDA STAJ UYGULAMALARI

Eskişehir Meslek Yüksekokulu'nda Turizm-Otelcilik, Matbaacılık, Radyo-Televizyon, Büro Yönetimi-Sekreterlik ve Bilgisayar olmak üzere beş program bulunmaktadır. Öğrenciler birinci yılın sonundan itibaren staj yapmaya başlamaktadırlar. Daha önceki eğitim dönemlerinde öğrenciler önbüro, kat hizmetleri, mutfak ve servisle ilgili teorik ve pratik dersler aldıkları için stajlara sektörle ilgili kavram ve uygulamalara tanışık olarak başlamaktadırlar.

Uygulamalı dersler genellikle, üniversite bünyesindeki tesislerde (Otel Anadolu, Turkuaz Restoran, Bilgi İşlem Merkezi, Üniversite Basımevi, TV stüdyoları) yürütülürken, stajlar ilgili sektördeki işletmelerde yapılmaktadır. Staj süresi tüm bölümler için 45 işgünü olup, öğrenciler bu süre içerisinde staj defterlerini işlemek ve staj yaptıkları işletmelerdeki bölüm yöneticilerine onaylatmak zorundadırlar. Stajı biten öğrencinin staj değerlendirme formu yine bölüm yöneticisi tarafından doldurularak staj koordinatörlüğüne gönderilmektedir.

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE AMACI

Araştırma, Eskişehir Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin stajlarla ilgili olumlu ve olumsuz algılamalarının ve stajlarda yaşanan sorunların ortaya konulması açısından önemlidir. Elde edilen sonuçlar, stajlarla ilgili sorunların giderilmesine ve eksikliklerin ortadan kaldırmasına dayanak olması, dolayısıyla, gelecek yıllardaki stajların öğrencilere daha yararlı olmasını sağlaması açısından önemlidir. Bu amaçla gerçekleştirilen benzer araştırma sonuçları ve sektör izleme çalışmaları ile sağlanan geri bildirimlerle günümüzün farklı sektörlerinin iş gereklerine uygun, işini seven, dinamik ve verimli işgücünü yetiştirmek mümkün olacaktır.

Bu çalışmada, öğrencilerin stajla ilgili genel izlenimlerinin yanında, staj süresinin mesleki bilgi ve beceri açısından yeterli olup olmadığı, staj sırasında yaşanan önemli sorunların neler olduğu ve öğrencilerin ilgili oldukları alanda çalışmak isteyip istemedikleri konularına cevap aranmaktadır.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Araştırma alanını, Eskişehir Meslek Yüksekokulu'nun 1997-1998 öğretim döneminde, Turizm-Otelcilik, Radyo-Televizyon, Bilgisayar, Büro Yönetimi-Sekreterlik ve Matbaacılık programına kayıtlı, stajını tamamlamış öğrenciler oluşturmaktadır. 1997-1998 yılı itibariyle beş programda okuyan öğrenci sayısı 171'dir. Stajını tamamlamış öğrencisi sayısı ise 111'dir. Dolayısıyla, % 65 örneklem oranı istatistiksel olarak evreni temsil edecek çoğunluğa sahiptir.

Verilerin toplanmasında anket soru formundan yararlanılmıştır. Anket soru formu, öğrencilerle ilgili "*genel bilgi*", "*stajla ilgili algılamalar*" ve "*stajla ilgili genel düşünceler*" şeklinde gruplandırılan üç bölüm ve bu bölümlerde yer alan toplam 22 sorudan oluşmaktadır. Öğrencilerin stajları ile ilgili algılamaları ise, "*beşli likert ölçeği*" üzerindeki derecelendirmelere verilen cevapların ağırlıklı ortalamalarına göre yapılmıştır. Öğrencilerin stajları ile algılamalarının belirlenmesinde, staj başarı kriterleri esas alınmıştır. Ayrıca bu değerlendirmelerde öğrencilerin bölüm, cinsiyet ve mezun olunan ortaöğretim kurumlarına göre algılamalarında bir farklılık olup olmadığı test edilmiştir. Bu amaçla F testi istatistiğinden yararlanılmıştır. Anket soru formunda "*beşli likert ölçeği*" kullanılmış ve bu ölçeğin aralıklarının eşit olduğu varsayılarak ölçekteki ortalamaların önem dereceleri şöyle belirlenmiştir. (Sunay, Çılga ve Sunay 1997: 71) :

Ağırlık	Seçenek	Sınırları
1	Hiç	1.00-1.49
2	Az	1.50-2.49
3	Orta	2.50-3.49
4	İyi	3.50-4.49
5	Çok İyi	4.50-5.00

Anket formları öğrencilere elden verilmiş ve elden alınarak toplanmıştır. Araştırmaya okulun öğrenim döneminin başladığı Ekim 1998 ayında başlanmış ve Şubat 1999'da tamamlanmıştır.

Araştırma bulgularının değerlendirilmesinde SSPS for Mchintosh programından yararlanılmıştır.

Tablo 1 .Staj yapan öğrencilerin bölümlere göre dağılımı

BÖLÜM	n	%
Bilgisayar	14	12,6
Büro Yönetimi-Sekreterlik	25	22,5
Matbaacılık	24	21,6
Radyo-televizyon	20	18,0
Turizm-Otelcilik	28	25,3
TOPLAM	111	100,0

ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölüm, araştırmanın "*genel bilgiler*" kısmından elde edilen bulgular, "*öğrencilerin stajlarla ilgili algılamaları*" ve "*stajlarla ilgili genel değerlendirmeler*" olmak üzere üç bölüm şeklinde düzenlenmiştir. Aşağıda bu bölümlerden elde edilen bulgular alt başlıklar altında sunulmaktadır.

Genel Bilgiler

Araştırmanın "*genel bilgiler*" kısmında elde edilen bulgular; öğrencilerin kayıtlı olduğu bölüm (Tablo 1), cinsiyet (Tablo 2) ve mezun oldukları orta eğitim kurumlarına (Tablo 3) göre dağılımlar yer almaktadır.

Staj yapan öğrencilerin bölümler itibariyle dağılımı incelendiğinde, % 25.2 oranı ile Turizm-Otelcilik bölümünün en fazla stajer öğrenci sayısına sahip olduğu görülür. Bunu sırası ile, Büro Yönetimi-Sekreterlik (% 22.5), Matbaacılık (%21.6), Radyo-Televizyon Tekniği (%18) ve Bilgisayar Programcılığı (%12) bölümü izlemektedir. Bu dağılım oranı bölümlerdeki öğrenci sayısı ile, ilişkili olarak artmaktadır. Başka bir ifade ile, bölüm farklılığı staj yapma ya da yapmamada bir faktör değildir.

Tablo 2, incelendiğinde staj yapan öğrencilerin % 53.2' nin kız % 46.8'inin erkek öğrenci olduğu görölmektedir. Kızlar lehine belirlenen bu farklılaşma, yine okulda kayıtlı toplam kız öğrenci sayısının erkek öğrencilerden fazla olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 2 .Staj yapan öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı

CİNSİYET	n	%
Kız	59	53,2
Erkek	52	46,8
TOPLAM	111	100,0

Tablo 3 .Staj yapan öğrencilerin bölümlere göre dağılımı

BÖLÜM	n	%
Lise	79	71,2
Meslek Lisesi	7	6,3
Kolej	3	2,7
Konu ile ilgili meslek Lisesi	22	19,8
TOPLAM	111	100,0

Staj yapan öğrencilerin mezun oldukları orta eğitim kurumları itibariyle dağılımı incelendiğinde % 71.2 gibi yüksek bir oranla normal lise mezunu grubun ağırlıklı olduğu görülür. Bu oran, öğrencilerin önemli bir bölümünün konu ile ilgili bir mesleki altyapıya sahip olmadığını göstermesi açısından önemlidir. Yine, kayıtlı oldukları bölümle ilgili meslek lisesinden mezun öğrencilerin % 19.8 gibi yüksek bir oranda olması (örneğin, Ticaret Lisesi mezunu bir öğrencinin Büro-Yönetimi ve Sekreterlik bölümüne, Turizm-Otelcilik Lisesi mezunu bir öğrencinin, Turizm-Otelcilik Bölümüne devam etmesi gibi) öğrencilerin orta eğitimde aldıkları eğitimi yüksek okul düzeyinde de devam ettirme eğilimi içinde olduğunu göstermektedir. Ancak, konusu ile ilgili olmayan bir bölüme devam eden meslek lisesinden mezunu öğrencilerin de çok düşük bir oranla (% 6.3) temsil edildikleri görölmektedir. Bu öğrencilerin tesadüfen ya da herhangi bir eğitim kurumuna girmiş olmak için okulu tercih ettikleri söylenebilir.

Bölümler İtibariyle Eskişehir Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Staj Algılamaları

Çalışmanın bu bölümde, Eskişehir Meslek Yüksekokulu'nda bulunan beş bölüm öğrencilerinin sektör stajları ile ilgili algılamaları belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu amaçla düzenlenen konu ile ilgili frekanslar ve test sonuçları Tablo. 4 sunulmaktadır.

Tablo 4 incelendiğinde, öğrencilerin stajları ile ilgili olarak şu algılamalara sahip oldukları görölmektedir :

♦ "*Staj yapılan işletmelerdeki insan ilişkileri*"; Büro Yönetimi-Sekreterlik bölümü (iyi düzeyde) dışındaki bölümlerde "*orta*" ve "*az*" düzeyde belirlenmiştir. Bu bulgular, günümüz yönetim anlayışı içerisinde önemli bir yere sahip olan "*insan*" ve "*ekip çalışması*" unsurlarının işletmeler tarafından ihmal edildiğinin bir göstergesi olarak düşünölebilir. Özellikle, emek-yoğun

sektör olan ve verimliliğin büyük ölçüde insan faktörüne bağlı olduğu turizm sektöründe bile konunun ihmal edilmesi dikkat çekicidir.

◆ "İşletmelerin fiziksel çalışma koşulları"; çalışılan mekan ve personel alanlarının ısıtma, havalandırma, aydınlatma, temizlik, gürültü seviyesinin öğrencide bıraktığı izlenimlere yönelik bulgular değerlendirildiğinde; Turizm-Otelcilik bölümü öğrencilerinin "iyi" bir çalışma koşullarında staj yaptıkları ancak, Matbaa bölümü öğrencilerinin fiziksel çalışma koşulları açısından çok düşük düzeyde olumlu algılamalar taşıdıkları saptanmıştır. Diğer bölümlerdeki öğrenciler ise, fiziksel çalışma ortamlarının pek yeterli bulmadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerinin mesleki çalışma koşulları ile ilgili olarak edinecekleri bu ilk izlenimleri onların bu mesleği sürdürme kararlarında ve motivasyonlarında önemli bir belirleyici olmaktadır.

◆ "Staj süresi"nin yeterli olup olmadığının belirlenmesi amacıyla sorulan bu soruya alınan cevapların değerlendirilmesi sonucunda, Matbaa, Radyo-Televizyon ve Turizm-Otelcilik bölümü öğrencilerinin staj süresini yeterli bulmadıkları ancak, Bilgisayar ve Büro Yönetimi-Sekreterlik bölümü öğrencileri uygulanan 45 işgünlük staj süresini yeterli bulduklarını belirtmişlerdir. Okulun üç bölümüne ait bulgularının staj süresinin yetersizliği üzerinde yoğunlaşması bu sürenin artırılması konusunu gündeme getirmesi açısından önemli bir sonuç olarak görülebilir.

◆ "Yöneticilerin işlerini öğretme isteği"; Büro Yönetimi-Sekreterlik (iyi düzeyde) bölümü dışındaki diğer tüm bölüm öğrencileri yöneticilerinin kendilerine iş öğretmek konusunda "az" istekli olduklarını belirtmişlerdir. Yöneticilerin geleceğin orta kademe yönetici adayları olan bu öğrencilere işleri hakkında bilgi vermede isteksiz

Tablo 4. Bölümlere göre öğrencilerin staj algılamaları (ortalamalar)

BÖLÜMLER	BÜRO YÖNETİMİ	MATBAACILIK	BİLGİSAYAR	RADYO-TV	TURİZM-OTELCİLİK	F
1. Staj yapılan işletmedeki insan ilişkileri	3,3	4,1	2,7	3,1	2,2	0,002
2. Fiziki çalışma koşulları	2,6	3,5	2,2	3,1	4,7	0,001
3. Staj süresinin yeterliliği	4,4	4,0	3,0	3,5	3,9	0,545
4. Yöneticilerin işi öğretme isteği	2,8	4,5	2,2	3,0	2,8	0,690
5. Öğrencilere gösterilen saygı ve sevgi	3,6	3,7	3,0	3,2	3,3	0,234
6. Okulda öğretilenlerin uygulanması	2,9	3,8	3,3	3,0	3,7	0,298
7. Yapılan işin önemi	2,2	2,1	1,8	3,3	3,5	0,012
8. Günlük çalışma süresinin uygunluğu	3,6	4,9	3,5	3,3	2,8	0,135
9. Çalışma saatlerinin düzenliliği	3,8	4,8	2,7	3,1	1,7	0,164
10. Yöneticilerin stajyere zaman ayırması	2,5	3,1	3,4	3,8	2,2	0,678
11. Pratik yapma fırsatı	3,7	3,0	2,6	3,2	3,5	0,030
12. Tecrübe kazanma	3,3	3,8	3,1	2,5	3,1	0,261
13. Meslekle uyum sağlama	3,2	3,7	3,4	2,5	4,3	0,355
14. Sektörü tanıma	3,2	4,5	3,8	4,2	4,6	0,291
15. Uygulamalı derslerin önemi kavrama	4,5	3,7	3,4	4,3	3,8	0,258
16. Mesleği sevmeye	3,8	4,8	3,3	4,5	4,2	0,795
17. Ücret durumu	2,8	2,4	2,8	3,2	2,7	0,001
18. Farklı kişileri tanıma	2,5	3,9	2,3	3,6	4,6	0,109
19. Çabuk yükselme imkanı	3,0	2,0	2,9	3,2	4,7	0,170

P < 0.05 ise fark bulunmaktadır.

olmaları, onların stajdan yeterli ölçülerde yararlanmalarını engelleyen olumsuz bir algı olarak ortaya çıkmaktadır.

◆ "Öğrencilere gösterilen saygı"; bu konuda tüm öğrenciler stajlar sırasında işletmelerdeki diğer çalışanlar ve yöneticiler tarafından fazla önemsenmediklerini belirtmişlerdir. Bu konu öğrencilerinin meslekten kopmalarının önlenmesi açısından dikkate alınması gereken bir husustur.

◆ "Okulda öğrenilenlerin uygulanması"; okulda teorik ve uygulamalı derslerden elde edilen bilgilerin çalışılan işletmelerde yeteri kadar kullanılmaması tüm bölüm öğrencileri tarafından beyan edilen görüşler arasında yer almaktadır. Bu bulgu, okullarda verilen eğitimin sektör ihtiyaçları doğrultusunda olmadığını ortaya koyması açısından önemlidir.

◆ "Stajer öğrencilerin yaptıkları işlerin önemi" konusundaki algılamalarına bakıldığında ise, Turizm-Otelcilik ve Radyo-Televizyon bölümü öğrencilerinin çalıştıkları bölümle ilgili olarak "orta" diğer bölüm öğrencilerinin ise düşük derecedeki önemli işlerde çalıştırıldıkları saptanmıştır. Öğrencilerin gelecekteki meslek hayatlarında kullanacakları bilgileri edinecekleri işlerde çalıştırılmaları, sürekli aynı seviye ve rutin işlerde çalıştırılmalarının önlenmesi stajların amacına ulaşmasında önemli bir uygulama olacaktır.

◆ "Çalışma saatleri" ve "çalışma saatlerinin düzenli olması" ile ilgili konulardaki öğrenci algılamaları ise, Büro Yönetimi- Sekreterlik bölümünde "iyi" derecede, diğer bölümlerde ise, "az" ve "hiç" derecelerinde yoğunlaşması, çalışma sürelerinin uzun ve vardiyaların kötü düzenlendiğini göstermektedir.

◆ "Yöneticilerin stajer öğrencilerle ilgilenmeleri" konusunda elde edilen bulgulara bakıldığında ise, Bilgisayar ve Turizm-Otelcilik bölümlerinde ilgi faktörüne "az" önem verildiği, Büro Yönetimi-Sekreterlik, Radyo-Televizyon ve Matbaa bölümlerinde ise, "orta" derecede yönetici ilgisinin söz konusu olduğu görülmektedir.

◆ "Staj çalışmasının öğrencilerin mesleki beceri" ve "tecrübeleri" üzerine yaptığı katkıların belirlenmesine yönelik algılamalar incelendiğinde, Matbaa bölümünde "az", diğer bölümlerde de "orta" derecede bir katkı sağladığı belirlenmiştir. Stajların amacının öğrencilerin ilgili oldukları sektördeki deneyimlerinin ve becerilerinin artırılması olduğu düşünüldüğünde, bu konularda ortaya koyulan düşük seviyelerdeki katkı stajların bu konuda istenilen faydayı vermediğini göstermektedir.

◆ "Stajların öğrencinin mesleği ile uyumunu sağlamasını kolaylaştırması" konusundaki algılamalarına bakıldığında ise, Turizm-Otelcilik bölümünde bu konunun "iyi" Radyo-Televizyon bölümünde "az" diğer bölümlerde ise, "orta" derecede bir uyum kolaylığı sağladığı saptanmıştır.

◆ "İleride çalışılacak sektörün tanınmasına" yönelik olarak belirlenen algılamalarda ise, Büro Yönetimi-Sekreterlik ve Radyo-Televizyon bölümlerindeki öğrenciler stajların sektörün tanınmasında "iyi", diğer bölümlerde "orta" derecede önemli olduğunu ifade etmişlerdir.

◆ "Uygulamalı derslerin gerekli olduğunun" anlaşılması yönündeki sonuçlar değerlendirildiğinde ise, Bilgisayar ve Radyo-Televizyon bölümlerinin bu derslerin gereğini stajlar sırasında "iyi" derecede algıladıklarını, diğer bölüm öğrencilerinin ise bu konunun gereğini "orta" derecede önemli olarak algıladıkları belirlenmiştir.

◆ "Mesleği sevmeye"; stajların öğrencilerin ilgili oldukları mesleği sevip sevmemeleri üzerindeki etkisinin belirlenmesi amacıyla sorulan bu soruya alınan cevapların incelenmesi sonucunda, Turizm-Otelcilik, Radyo-televizyon ve Büro Yönetimi-Sekreterlik bölümündeki öğrencilerin stajların onların mesleklerini sevmelerinde "iyi" derecede olumlu etkisi olduğunu, diğer iki bölüm öğrencilerinin de biraz daha düşük derecede olmakla beraber bu konuda olumlu algılara sahip oldukları belirlenmiştir.

◆ "Ücretler"; çalışılacak sektördeki ücret durumu da öğrencinin mesleği ile ilgili düşüncelerinde önemli bir faktör olmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin ilgili sektördeki ücret durumu ile ilgili düşüncelerini belirlemeye yarayan bu soruya ait cevapların değerlendirilmesi sonucunda, staj yapılan tüm sektördeki çalışanların aldıkları ücretlerin öğrenciler tarafından düşük seviyede ve yetersiz olarak algılandığını ortaya koymaktadır.

◆ "Farklı kişiler tanıma"; kişilerin çalışmaları sırasında çok sayıda insanla muhatap olması, onlar tarafından tanınması önemli bir motivasyon ve dinamiklik unsurudur. Bu nedenle, sektörün müşteri ilişkileri yoğun olması gençlerin meslek seçimlerinde ve meslekte kalmalarında önemli bir faktör olma özelliğine sahiptir. Bu konuya verilen cevapların incelenmesi sonucunda, sadece Turizm-Otelcilik bölümü öğrencilerinin bu konuda yüksek seviyede (iyi) olumlu algılamaları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bölümlerde ise, bu konum düşük seviyede önemli olarak algılanmaktadır.

◆ "Yükselme fırsatı"; çalışılan işteki terfi fırsatlarının olması, işgören devir hızını düşmesinde ve kişilerde sadakat duygusunu geliştirilmesinde önemli bir motivasyon unsurudur. Bu soruya verilen cevapların incelenmesi sonucunda, Turizm-Otelcilik bölümü dışındaki öğrencilerin bu konuyu düşük seviyelerde (Az) önemli olarak algıladıkları görülmektedir. Yani, diğer dört bölümdeki öğrenciler staj yaptıkları sektördeki yükselme imkanlarını yeterli görmemektedirler.

Yine Tablo 4'deki bölüm ortalamalarına uygulanan test sonuçlarına göre, öğrencilerin bölümleri itibarıyla stajlarla ilgili algılamalara yönelik şu bulgulara yer verilmiştir :

◆ "İşletmedeki insan ilişkileri", "fiziki çalışma koşulları", "çalışma saatlerinin düzenli olması", "yapılan işin önemi", "pratik yapma", "tecrübe kazanma" sorularında, $p < 0.05$ olarak hesaplandığı için bölümler arasındaki öğrenci algılamalarında önemli derecede anlamlı farklılaşmalar olduğu ancak, diğer sorularda böyle bir farklılaşmanın ($p > 0.05$) olmadığı tesbit edilmiştir. Bu sonuç, öğrencilerin farklı sektörlerde, farklı fiziki çalışma koşullarında ve farklı alanlardaki işlerde çalışmalarından kaynaklanabilir.

◆ Öğrencilerin stajları ile ilgili algılamaları cinsiyet kriterine göre değerlendirildiğinde, "işletmelerdeki insan ilişkileri", "fiziki çalışma koşulları", "yapılan işin önemi", "tecrübe kazanma" ve "meslekle uyum sağlama" konularındaki algılamaların, öğrencilerin kız ya da erkek olmaları ($p < 0.05$) durumunda anlamlı bir farklılaşma gösterdiği belirlenmiştir. Bu sonuç, öğrencilerin cinsiyet faktörüne bağlı olarak çalıştıkları iş yerindeki insan ilişkilerini, fiziki koşulları, yaptıkları işi ve meslekle ilgili tecrübe kazanma konularına farklı algıladıklarını ortaya koymaktadır. Diğer sorularda ise, stajla ilgili algılamaların ($p > 0.05$) benzerlik gösterdiği belirlenmiştir.

◆ Öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim kurumlarına (lise, kolej ve şu anda devam ettikle-

ri bölümle ilgili meslek lisesi) bağlı olarak staj algılamalarında herhangi bir farklılaşma olup olmadığı test edildiğinde şu sonuçlara ulaşılmaktadır: "Yöneticilerin işi öğretme isteği", "yapılan işin önemi", "günlük çalışma süresinin uygunluğu", "çalışma saatlerinin düzenli olması", "pratik yapma", "meslekle uyum sağlama" ve "çabuk yükselme imkanı" konularında; öğrencilerin lise, meslekle lisesi, kolej mezunu ya da ilgili konudaki meslekle lisesi mezunu olmaları onların stajlarını olumlu ya da olumsuz olarak algılamalarında ($p < 0.05$) önemli bir farklılaşma nedeni olduğu saptanmıştır. Diğer sorularda ise, $p > 0.05$ olarak hesaplandığından algılamalar arasında herhangi bir farklılaşma olmadığı tesbit edilmiştir.

Bu sonuçlara dayanarak, öğrencilerin mezun oldukları orta öğretim kurumlarına göre, yöneticilerinden eğitimci gibi davranmalarını bekledikleri, çalışma saatlerindeki düzensizliklere alışmadıkları, uygulamaları yeterli bulmadıkları, meslekle uyum sağlama ve sektördeki terfi imkanlarını görme konularında farklı algılamalara sahip oldukları söylenebilir.

Öğrenci Stajları İle İlgili Genel Düşünceler

Araştırmanın bu bölümünde öğrencilerin stajlarla ilgili olarak edindikleri genel izlenimlere yönelik bulgulara yer verilmiştir. Bir önceki bölümde öğrencilerin bölümlerine, cinsiyet ve mezun oldukları orta öğretim kurumlarına göre stajlar hakkındaki görüşlerine yer verilirken, burada herhangi bir ayırım kriterine bağlı olmadan stajla ilgili genel algılamaların belirlenmesine çalışılmaktadır. Bu amaçla hazırlanan Tablo 5 aşağıda verilmektedir.

Bölüm ve diğer kriterlere göre herhangi bir farklılaşmaya girmeden stajla ilgili genel algılamalarının belirlenmesi amacıyla sorulan bu üç soruya; stajlarla ilgili olarak belirlenen çeşitli eksikliklere rağmen öğrencilerin olumlu düşünceler taşıdıkları belirlenmiştir. Özellikle, "stajın ge-

Tablo 5. Öğrenci stajları ile ilgili genel değerlendirme

DÜŞÜNCELER	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	n	%	n	%	n	%
Çalışacağım işi tüm zorluklarına rağmen seviyorum	99	89,2	12	10,8	111	100,0
Stajın gerekli olduğuna inanıyorum	105	94,6	6	5,4	111	100,0
Mezun olunca bu meslekte çalışmayı düşünüyorum	90	81,0	21	19	111	100,0

rekli olduğuna inanıyorum" şikkının % 94 gibi yüksek bir oranla onaylanması öğrencilerin mesleki eğitimde stajın önemini kavramış olmalarını, "mezun olunca bu meslekte çalışmak istiyorum" sorusunun da % 81 oranı ile kabul görmesi, öğrencilerin mesleklerinde kopma ve başka sektörlere kaymak gibi bir niyetlerinin olmadığını göstermesi ve " çalışacağım işi tüm zoruluklarına rağmen seviyorum" görüşüne verilen % 89 katılım yüzdesi ise öğrencilerin ileride çalışacakları sektördeki işlerini sevdiklerini ortaya koymasından önemlidir.

Bölümler itibariyle, stajların irdelemesi sonucunda, öğrencilerin önemli bir kısmının "orta" ve "az" önem derecesinde olumlu algılamalara sahip olmalarına rağmen, stajlarla ilgili genel değerlendirme sonucunda ortaya çıkan bu olumlu görüş ilk bakışta çelişiyor gibi görünebilir. Ancak bu sonuç, stajlarla ilgili öğrenci beklentilerinin karşılanmamasına rağmen, stajların mesleki eğitimdeki yerinin öğrenciler tarafından yeterince anlaşıldığının bir göstergesi olması açısından önemlidir.

SONUÇ

Günümüzde sektörlerin ara eleman ya da orta kademe yöneticilerini yetiştirmeyi amaçlayan meslek yüksekokullarında, teorik dersler kadar uygulamalı dersler ve stajlar önemli bir yere sahiptir.

Bu nedenle, eğitim programlarında yer alan stajların beklenen faydayı sağlaması eğitimin etkinliği açısından gerekli bir faktör olarak dikkate alınmalıdır. Stajlardan beklenen faydanın sağlanması ise, başta okul-sektör işbirliği olmak üzere yapılacak çeşitli staj izleme (denetleme, staj defteri ve anket) sonuçlarının dikkate alınması, elde edilen geri bildirimlerle stajların yeniden düzenlenmesi ya da konu ile ilgili gerekli önlemlerin alınması şeklinde yapılabilir. Bu amaçla gerçekleştirilen bu çalışmada, Eskişehir Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin stajlar sırasında edindikleri olumlu ve olumsuz izlenimleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırma bulgularının değerlendirilmesi sonucunda, öğrencilerin staj yaptıkları sektör ve iş yeri hakkında insan ilişkileri, fiziksel koşullar ve yöneticilerin stajer öğrencilere bakış açıları, rutin işlerde çalıştırılma, staj süresinin yetersiz olması ve ücretler konusunda genelde "olumsuz" algılar taşıdıkları; yükselme fırsatı, çalışma düzeni, uygulama yapabilme, tecrübe sahibi olma ve mesleği sevmeye konusunda ise, "olumlu" algılamalara sahip oldukları belirlenmiştir. Yine, ay-

nı amaçla sorulan "genel algı" sorularında ise, öğrencilerin yüksek oranlarla staj eğitimini yararlı bulduklarını ve staj yaptıkları mesleklerde çalışmak istediklerini belirtmişlerdir.

Bu sonuçlar, öğrencilerin stajın önemi ve gereği konusunda hem fikir olduklarını ancak, stajlardan eğitim kurumu ve öğrencilerin gereken faydayı sağlayamadıklarını göstermektedir.

Stajların beklenen faydayı sağlaması için, okul-öğrenci ve işletme yöneticilerinin konuya aynı bakış açısı ile bakmaları gerekmektedir. Ancak, bu konuda yapılan daha önceki araştırmalarda görüldüğü gibi, bu konuda görüş birliğinin sağlanamamış olması, bu sürecin başarısını olumsuz yönde etkilemektedir. Bunun için, öğrencilerin staj yapacakları iş yerlerinin okul idaresi tarafından seçilmesi, staj yapılacak işletmelerde eğitim konusuna önem veriliyor olması, okullarda öğrencilerin sektörle ilgili çok fazla beklenti içine sokulmamaları ve stajların ilgili öğretim elemanları tarafından denetlenmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Akoğlan M.(1997). " Eskişehir Meslek Yüksekokulu Stajlarının Değerlendirilmesi ". *Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Dergisi*, Cilt. 2., Sayı 5, Kış.
- Akoğlan M. (1991). "Stajer öğrenci Sorunları ve Bu Konuda Bir Anket Çalışması ". *Anatolia: Turizm ve Çevre-Kültür Dergisi*, Y.2, Sayı. 19-20 Temmuz-Haziran.
- Alemdar T. (1992). Turizm Eğitiminde Stajlar Konusunda Bir Model". *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 9-11 Aralık, Ankara: Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü yayını.
- Buluç G. (1992). "Turizm Eğitiminde Stajların Önemi". *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 9-11 Aralık, Ankara: Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü yayını.
- Çakır İ. (1998). " Türkiye'de Lisans Düzeyi Turizm Eğitiminde Staj Sorunları ve Çözüm önerileri ". *Ulusal 1. Turizm Sempozyumu*, 17-19 Eylül, Eğirdir: Süleyman Demirel Üniversitesi Eğirdir Meslek Yüksekokulu.
- Çetin Ş. (1995). "Mersin Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Öğrencilerinin Genel Profili ve Eğitim-Öğretim Sorunları", *Turizmde Seçme Makaleler*, No. 35.
- Orhaner E.(1997). "Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi'nde Öğretmenlik Dersi Uygulaması Üzerine Bir Araştırma". *Milli Eğitim Dergisi*, Nisan-Mayıs-Haziran, S. 134.
- Özkan E. (1992). " Yüksekokullarda Öğrenci staj ve Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri". *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, 9-11 Aralık, Ankara: Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü yayını.
- Sunay H., Sunay Y., Çilga A. (1997). " Beden Eğitimi Öğretmenlerine Yönelik Hizmetiçi Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi ". *Milli Eğitim Dergisi*, Nisan-Mayıs-Haziran.
- Üstüner Ş. (1996). "Meslek Yüksekokulları öğretiminde Standardizasyon, Kalite, Okul-Sektör İşbirliği ve Antalya Örneği Olayı ". *21.Yüzyıla Doğru Meslek Yüksekokullarının Yeniden Yapılanması Uluslararası Sempozyumu*, Çankırı: Ankara Üniversitesi Çankırı Meslek Yüksekokulu yayınıları.

— (1997)., "Geleceğin Eğitiminde Kalite Yönetimi". *Magazin Dergisi*, Yıl 6, Sayı 19, Nisan-Mayıs.

— 1997). *Yükseköğretim Kurulu/Istanbul Sanayi Odası Vakfı Endüstriyel Eğitim Projesi Kapsamındaki Meslek Yüksekokulları Okul/Sanayi İşbirliği Uygulama Esasları*, Ankara.

Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi (1996). "Önlisans ve Lisans Düzeyindeki Turizm Programları", Ankara, Yıl 7, Sayı 3.

Türk Dil Kurumu (1994). *Okul Sözlüğü*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

MEB (1994). *Mesleki ve Teknik Eğitim Raporu*, Ankara: MEB, Endüstriyel Okullar Projesi.

Gönderilme tarihi : Ağustos 1999

Değerlendirme : Eylül 1999

Düzeltilme : Ekim 1999

Kabul : Kasım 1999

Doç. Dr. Meryem AKOĞLAN KOZAK, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir Meslek Yüksekokulu, Yunus Emre Kampusu, Eskişehir

E-mail: mkozak@anadolu.edu.tr

Türkiye Turizm Tezleri Bibliyografyası

(1952 - 1995)

Dr. NAZMİ KOZAK

2.000.000 TL.

Yüksek lisans, doktora, doçentlik ve profesörlük takdim tezi ile uzmanlık tezlerinden oluşan toplam 1055'e teze ait künye